

Informaatiotutkimuksen päivät 2014
6. - 7. marraskuuta, Oulun yliopisto, Oulu

ABSTRAKTI

Otto Auranen & Janne Pölönen

Julkaisufoorumi-luokitus ja kansallinen tieteellinen julkaiseminen

*Otto Auranen, Kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen yksikkö, Suomen Akatemia,
otto.auranen@aka.fi*

Janne Pölönen, Julkaisufoorumi, Tieteellisten seurain valtuuskunta, janne.polonen@tsv.fi

Johdanto

Julkaisufoorumi-luokitus (Jufo) on Suomessa käytössä oleva tieteellisten lehtien, julkaisusarjojen ja kustantajien tasoluokitus. Jufon arviointipaneelit ovat kevääseen 2013 mennessä luokitelleet noin 20000 tieteellistä lehteä ja julkaisusarjaa tasoille 1 (perustaso), 2 (johtava) ja 3 (korkein), sekä noin 1300 kustantajaa tasoille 1 ja 2. Luokitus päivitetään kokonaisuudessaan kolmen vuoden välein. Muina vuosina uusia lehtiä, sarjoja ja kustantajia voidaan hyväksyä tasolle 1. Ensimmäinen luokitus valmistui 2011. Luokitus on suunniteltu ja toimii parhaiten suurten tieteellisten julkaisumäärien tason arvioinnissa. Jufoa käytetään mm. yliopistojen valtionrahoitusmallissa vuodesta 2015 lähtien.

Jufon on nähty toimivan kansallista eli käytännössä suomen- ja ruotsinkielistä tieteellistä julkaisemista vastaan, sillä luokituksen kriteerit korostavat julkaisemisen kansainvälisyyttä pääsääntöisenä tason 2 tai 3 kriteerinä. Koska kansallinen julkaiseminen on tärkeässä asemassa yhteiskunta- ja humanistisissa tieteissä, kriitikot ovat arvelleet luokituksen uhkaavan näiden alojen julkaisutoimintaa ja suosivan sellaisia tieteenaloja, joilla julkaistaan pääasiassa kansainvälisillä foorumeilla. Toisaalta Jufoa on perusteltu ihmistieteiden näkökulmasta esittämällä, että Jufon – toisin kuin viittaustietokantojen – avulla yhteiskunta- ja humanististen tieteiden koko julkaisutoiminta ja sen tosiasialliset laatuerot saadaan näkyviksi.

Tarkastelemme Suomen yliopistojen tieteellisen julkaisutoiminnan sijoittumista Julkaisufoorumi-luokituksen laatutasoille ja erityisesti kotimaisen julkaisemisen asemaa luokituksen valossa. Analyysi perustuu tulevaan artikkeliimme (Auranen & Pölönen ilmestyy).

Tieteellisen julkaisemisen kieli Suomessa

Tieteellisen julkaisemisen valtakielet Suomessa ovat englanti ja suomi: Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) yliopistoilta keräämissä vuoden 2011 julkaisutiedoissa 77 % tieteellisistä julkaisuista on englanninkielisiä ja 19 % suomenkielisiä. Ruotsin ja muiden kielten osuudeksi jää yhteensä 4 % julkaisuista. Ihmistieteissä suomenkielisten julkaisujen

osuus on muita tieteenaloja suurempi. Humanistisissa tieteissä muiden kuin englannin- ja suomenkielisten julkaisujen osuus (16 %) on yhteiskuntatieteitä suurempi (5 %).

Kotimaisten julkaisujen (joista yli 75 % on suomenkielisiä) osuus yliopistojen kaikista tieteellisistä julkaisuista on laskenut 1990-luvun puolestavälistä lähtien. Toisaalta kotimaisten julkaisujen lukumäärä on pysynyt jotakuinkin samana, ja on yhteiskunta- ja humanistisissa tieteissä jopa kasvanut viime vuosina.

Kotimaisen tieteellisen julkaisemisen asema Julkaisuforumissa

Julkaisuforumissa tason 1–2 luokituksen saaneita lehtiä ja sarjoja julkaistaan 105 eri maassa. Tämä heijastaa Suomen yliopistojen tuottamien tieteellisten julkaisujen julkaisumaiden kirjoa: yliopistojen vuoden 2011 julkaisutiedoissa esiintyy 100 julkaisumaata. Englannin kielen valta-asema näkyy siinä, että 89 % luokitelluista julkaisusarjoista julkaisee pelkästään tai muiden kielten ohella englanninkielisiä tekstejä.

Kotimaisilla julkaisukanavilla on poikkeuksellisen tärkeä merkitys suomalaisille tutkijoille. Vuonna 2011 yliopistojen tieteellisistä julkaisuista 26 % ilmestyi Suomessa julkaistavassa lehdessä, sarjassa tai kustantajalla. Jufossa tasolle 1–2 on luokiteltu 272 kotimaista lehteä ja sarjaa, eli 1,4 % kaikista luokituksessa olevista julkaisusarjoista. Tasolle 2 on luokiteltu kaikkiaan 41 kotimaista lehteä ja sarjaa ja neljä laajasti ihmistieteiden tutkimusta julkaisevaa kirjakustantajaa. Vertailun vuoksi voidaan todeta, että Norjan Julkaisuforumia vastaavassa luokituksessa tasolle 2 on sijoitettu 17 norjalaista julkaisusarjaa, joista nimen perusteella norjankielisiä 9, eikä yhtään norjalaista kirjakustantajaa.

Tasolle 2 luokitelluilla kotimaisilla julkaisukanavilla on huomattavasti lukumääräänsä suurempi merkitys, koska kotimaisilla julkaisukanavilla suurin osa julkaisuista on suomalaisten tutkijoiden kirjoittamia. Kun verrataan suomalaisten yliopistojen suomen-, ruotsin- ja englanninkielisten tieteellisten julkaisujen sijoittumista Julkaisuforumin tasolle 2 (Taulukko 1), havaitaan että englanninkielisistä vertaisarvioituista julkaisuista huomattavasti suurempi osa sijoittuu tasolle 2 kuin suomen- ja ruotsinkielisistä julkaisuista.

Taulukko 1. Yliopistojen suomen-, ruotsin- ja englanninkielisten tieteellisten julkaisujen määrä tasoilla 2 ja 3 vuosina 2011–2013 (Lähde: Vipunen).

Julkaisukieli	Kaikki julkaisut		Julkaisut taso 2 ja 3	
	Määrä	Osuus	Määrä	Osuus
Kaikki tieteenalat	72682	100 %	28658	39 %
Englanti	58924	100 %	24760	42 %
Suomi	8089	100 %	1822	23 %
Ruotsi	607	100 %	86	14 %

Kun tarkastelu rajataan yhteiskunta- ja humanistisiin tieteisiin (Taulukko 2), havaitaan että yhteiskuntatieteissä englanninkielisistä vertaisarvioituista julkaisuista 31 % ja suomenkielisistä 26 % sijoittuu tasolle 2. Vastaavat osuudet humanistisissa tieteissä ovat englanninkielisten julkaisujen osalta 37 % ja suomenkielisten osalta 29 %. Ruotsinkielisistä julkaisuista tasoluokkaan 2 sijoittuu huomattavasti pienempi osuus (10–16 %).

Taulukko 2. Yliopistojen suomen-, ruotsin- ja englanninkielisten tieteellisten julkaisujen määrä tasoilla 2 ja 3 yhteiskunta- ja humanistisissa tieteissä vuosina 2011–2013 (Lähde: Vipunen).

Tieteenala/julkaisukieli	Kaikki julkaisut		Julkaisut taso 2 ja 3	
	Määrä	Osuus	Määrä	Osuus

Yhteiskuntatieteet	15225	100 %	4405	29 %
Englanti	10628	100 %	3280	31 %
Suomi	3496	100 %	894	26 %
Ruotsi	217	100 %	22	10 %
Humanistiset tieteet	8008	100 %	2442	30 %
Englanti	3915	100 %	1445	37 %
Suomi	2763	100 %	805	29 %
Ruotsi	346	100 %	57	16 %

Lopuksi

Jufo-luokitus painottuu vahvasti englanninkielisiin julkaisukanaviin, mutta tuloksemme osoittavat, että ennuste kotimaisen julkaisemisen suhteen on hyvä. Tasolle 2 on luokiteltu niin paljon kotimaisia foorumeita, että ihmistieteissä huomattava osa yliopistojen suomenkielisistä tieteellisistä julkaisuista sijoittuu tasolle 2.

Julkaisufoorumi voi myös tuoda uuden ulottuvuuden kotimaisten ja kansainvälisten julkaisujen keskinäiseen arvostukseen tiedeyhteisössä ja -politiikassa. Viimeisten 15–20 vuoden aikana kotimaisia julkaisuja on pääasiassa pidetty kansainvälisiä julkaisuja vähempiarvoisina tiedepolitiikassa. Julkaisufoorumissa valtaosa sekä vieraskielisistä että suomen- ja ruotsinkielisistä foorumeista jää tason 2 ulkopuolelle, mikä voi vahvistaa ajatusta kotimaisen julkaisutoiminnan tasavertaisuudesta suhteessa kansainväliseen julkaisemiseen.

Lähteet

Auranen, Otto & Pölönen, Janne (ilmestyy). Julkaisufoorumi-luokitus ja kansallinen julkaiseminen. Tutkimuksen kansallinen tehtävä (toim. Reetta Muhonen & Hanna-Mari Puuska). Tampere: Vastapaino.